

PERSPECTIEF OP OUDERBETROKKENHEID

Hoe krijg je betrokken ouders en zorg je voor een educatieve samenwerking?

- J. Geleijnse -

De laatste jaren is er veel onderzoek gedaan naar de relatie tussen ouders en school. Steeds vaker is het streven van een basisschool de ouders te betrekken bij het onderwijs. Daarbij is het van belang dat een schoolteam weet wat ze wil. Het gaat dan niet alleen om ouders deel te laten nemen in de medezeggenschapsraad of mee te laten helpen op een sportdag, maar ook meer om ouders te betrekken bij het leerproces van hun kind. Uit allerlei onderzoeken blijkt namelijk dat betrokkenheid van ouders een positief effect heeft op zowel de prestaties van kinderen als hun motivatie, welbevinden en sociaal gedrag (Oostdam & De Vries, 2014).

Ouders kunnen op allerlei manieren betrokken zijn bij de school. Het is van belang dat de directie en de leerkrachten helder hebben wat zij willen en wat niet. De Vries (2015) adviseert de ouders niet als klant te zien, maar als samenwerkingspartner om de ontwikkeling van het kind zo goed mogelijk te laten verlopen. In dit kader zijn er twee belangrijke begrippen: *ouderparticipatie* en *ouderbetrokkenheid*. Onder 'ouder-participatie' wordt daadwerkelijk het actief zijn van ouders op een school bedoeld, bijvoorbeeld het helpen in de bibliotheek. Bij 'ouderbetrokkenheid' gaat het om 'actieve betrokkenheid van ouders bij de opvoeding en het onderwijs van hun kind' (Oostdam & De Vries, 2014, blz. 17). Zowel ouderparticipatie als ouderbetrokkenheid leidt niet altijd direct tot eerder genoemde positieve effecten. Voorlezen thuis blijkt van groot belang te zijn voor de taalontwikkeling van kinderen, maar het helpen bij het rekenhuiswerk kan juist negatief uitpakken. Dit omdat ouders de strategieën van de school niet kennen en daardoor zorgen voor verwarring bij hun kind.

Samenwerking.

Ouders en school kunnen op verschillende fronten samenwerken. Oostdam en Hooge (2012) maken onderscheid in drie vormen van samenwerking:

- maatschappelijk
- educatief
- ouderparticipatie (zie figuur 1).

Figuur 1. Samenwerkingsvormen (Oostdam & Hooge, 2012).

Wanneer ouders en school in overleg gaan over bijvoorbeeld buitenschoolse activiteiten in de buurt gaat het om *maatschappelijke samenwerking*.

Bij *educatieve samenwerking* wordt er onderscheid gemaakt tussen

- pedagogische samenwerking.
- didactische samenwerking.

In de *pedagogische samenwerking* gaat het met name over het pedagogisch klimaat en wil men dat school en thuis niet twee verschillende werelden zijn voor het kind. Het gaat hierbij om het afstemmen in opvoedend handelen, waardoor er gezorgd wordt dat een kind zich op school thuis voelt. Het is van belang dat een leerkracht zich verdiept in de culturele en maatschappelijke achtergrond van de leerlingen. Soms speelt een andere

PERSPECTIEF OP OUDERBETROKKENHEID

volwassene in het opvoeden van het kind een grote rol en kan het van belang zijn die ook uit te nodigen bij de gesprekken. Het besef dat iedere ouder en ieder gezin anders is en dat er geen standaardpak bestaat, is belangrijk.

Een *didactische samenwerking* gaat over het informeren en inschakelen van ouders bij het leerproces van hun kind, bijvoorbeeld door gerichte ondersteuning thuis te bieden. Met name bij het lezen is er een positief verband met de schoolprestaties (Oostdam & De Vries, 2014).

Als laatste vorm wordt de *ouderparticipatie* genoemd: ouders die ingezet worden bij allerlei activiteiten die zonder ouderhulp niet uitgevoerd kunnen worden als extra handen, bijvoorbeeld bij excursies, en ook meer formeel bij de medezeggenschapsraad, schoolgids, e.d..

Succesfactoren.

Ook is er onderzoek gedaan naar de succesfactoren in de samenwerking tussen ouders en scholen. Hierbij worden vier voorwaarden onderscheiden:

1. samenwerkingscultuur
2. samenwerkingsstructuur
3. samenwerkingsbereidheid
4. samenwerkingsvaardigheden (Smit, Wester & Van Kuijk, 2012).

Een *samenwerkingscultuur* is de wijze van met elkaar omgaan en bijvoorbeeld hoe welkom ouders zich voelen op een school. Voor een leerkracht zijn er vier belangrijke factoren als het gaat om samenwerking met ouders:

- een positieve, onbevooroordeelde houding
- een open en transparante communicatie
- het geven van praktisch bruikbare concrete tips
- het frequent contact hebben met ouders

over de voortgang (al dan niet met digitale middelen) (Oostdam & De Vries, 2014).

Het versterken van onderlinge oudercontacten is eveneens van belang; deze kunnen ondersteunend werken in de samenwerking tussen ouders en school.

Daarnaast moet er een goede *samenwerkingsstructuur* liggen:

- afspraken
- regels
- procedures

waarbij de verantwoordelijkheden van zowel ouders als school helder geformuleerd worden. Een voorbeeld hiervan is de mogelijkheid van ouders om de school of individuele leerkrachten van feedback te voorzien, maar zeker ook de intakegesprekken en inloopochtenden waarin onderwijsondersteunend gedrag thuis en het 'rolmodel' zijn worden besproken. Het is van belang dat er activiteiten georganiseerd worden waarbij ouders betrokken worden (bijvoorbeeld als de leerkracht begeleidt bij het kiezen van (voorlees)boeken thuis).

Als derde wordt *samenwerkingsbereidheid* genoemd. Hieronder vallen:

- contact houden met ouders ook juist als het goed gaat,
- gelijkwaardige manier van samenwerken
- gezamenlijke houding ten aanzien van waarden, normen en opvoeden (Oostdam & De Vries, 2014).

Van belang hierbij is dat de ouders concrete aanwijzingen geven voor onderwijsondersteunend gedrag op school in combinatie met positieve aandacht thuis. Dialoog tussen betrokkenen is daarbij belangrijk: dat ouders niet alleen laten weten wat er op school speelt maar ook dat leerkrachten weten wat er thuis speelt. Sommige

PERSPECTIEF OP OUDERBETROKKENHEID

ouders kunnen steun gebruiken door te bespreken hoe zij een belangrijk gesprek met hun kind kunnen voeren over school en loopbaankeuzes. Veel scholen kiezen in het kader van samenwerkingsbereidheid voor het uitnodigen van de leerling bij de gesprekken met ouders. Tijdens deze gesprekken kunnen ook teleurstellingen van ouder(s) en/of leerling aan bod komen. Het is goed te beseffen dat in andere culturen er een andere visie is op de samenwerking tussen ouders en school, namelijk de school als kennisoverdrachtinstituut. Daardoor zien deze ouders voor zichzelf geen vanzelfsprekende rol weggelegd in het leerproces van hun kind.

Tot slot zijn de samenwerkingsvaardigheden essentieel. Van een leerkracht wordt verwacht dat hij responsief is voor zowel de leerlingen als hun ouders en open

staat voor verschillende vormen van ouderbetrokkenheid. In dit kader wordt vaak (interculturele) communicatie genoemd, waarin vaardigheden als aandacht, luisteren, aanvoelen en erkennen nodig zijn om af te stemmen op de ander (Bolks, 2015). Van belang is om leerkrachten en ouders vanuit een gezamenlijk analyse en dialoog doelen voor ouderbetrokkenheid te laten formuleren (Oostdam & de Vries, 2014). Daarvoor zijn verschillende technieken (zie leerwerkkaart *Gespreksvoering met ouders*).

Samenwerking tussen school en ouders ontstaat niet zomaar. Hiervoor is tijd, inzet en een dialoog nodig. Duidelijk is wel het nut van deze samenwerking, want die is bevorderlijk voor de ontwikkeling van de leerlingen (Oostdam & de Vries, 2014).

Opdrachten:

1. Hoe zorgt jouw school voor educatief partnerschap (zie figuur 1)?
2. Welke activiteiten zorgen voor samenwerkingscultuur en - structuur op jouw school? Waarover zou je met je school in gesprek willen gaan?
3. Ouderbetrokkenheid: vul de scan in van bijlage bij Handboek Ouderbetrokkenheid 3.0 via <https://www.cps.nl/publicaties-uitgeverij/49477/bijlagen-publicaties/50985/bijlagen-handboek-ouderbetrokkenheid-3-0>
4. Lees het schoolontwikkelingsmodel op <https://www.cps.nl/l/library/download/urn:uuid:2dec10cf-d3f0-4508-aa50-b33d96ed1630/schoolontwikkelingsmodel+voor+ouders.pdf>. Welk type school is jouw school?
5. In de bijlage zie je een schema over de kernwaarden van ouderbetrokkenheid. Dit schema zou gebruikt kunnen worden op een ouderavond, in een teamoverleg of voor jou om informatie op te halen over de stand van zaken op de school met betrekking tot ouderbetrokkenheid.

Literatuur:

- Bolks, T. (2015). *Professioneel communiceren met ouders*. Amsterdam: Boom Lemma Uitgevers.
- Oostdam, R. & Hooge, E. (2012). *Making the difference with active parenting*. *European Journal of Psychology*, 28 (2), 337-351.
- Oostdam, R. & De Vries, P. (2014). *Samen werken aan leren en opvoeden*. Bussum: Coutinho.
- Smit, F., Wester, M. & Kuijk, J. (2012). *Ouderbetrokkenheid en verbeteren van leerprestaties*; literatuurstudie. Nijmegen: ITS.
- Vries, de, P. (2017). *Handboek Ouderbetrokkenheid 3.0*. Utrecht: CPS.
- Vries, de, P. (2015). *Bang voor ouders? Tips voor een betere samenwerking*. LBBO Beter begeleiden 2015, april, p. 17-19.

PERSPECTIEF OP OUDERBETROKKENHEID

Bijlage 1. Kernwaarden ouderbetrokkenheid 3.0 (De Vries, 2017).

kernwaarde	mogelijke aandachtspunten	reacties
gelijkwaardig	<ul style="list-style-type: none"> • Hoe wordt gelijkwaardigheid ervaren? • Hoe maakt iedereen elkaars rol mogelijk? • Wordt respect ervaren (voor mij als leerling, ouder of leraar)? • Houdt iedereen zich aan gemaakte afspraken? • Is iedereen bereikbaar voor elkaar?	
samen verantwoordelijk	<ul style="list-style-type: none"> • Hoe wordt gezamenlijke verantwoordelijkheid ervaren? • Wie neemt welke beslissing? • Hoe ervaart de leerling dat thuis en school voldoende op elkaar zijn afgestemd? • Welke invloed hebben ouders op wat er op school met hun kind gebeurt? • Denken de leerling en zijn ouders mee in een specifieke aanpak voor de leerling (bijvoorbeeld inbreng bij het opstellen van een plan van aanpak)?	
verantwoordelijk voor elkaar	<ul style="list-style-type: none"> • Kennen de ouders binnen de groep/klas elkaar? • Hoe worden ouders op de hoogte gehouden over wat zich afspeelt in de groep/klas van hun kind? • Hoe worden leerlingen en ouders op de hoogte gebracht van problemen die klasgenoten hebben en waarvan het wenselijk is dat die bekend zijn? • Hoe worden ouders betrokken en als coach van hun kind medeverantwoordelijk gemaakt voor het voorkomen en bestrijden van pesten in de klas/ op school.	